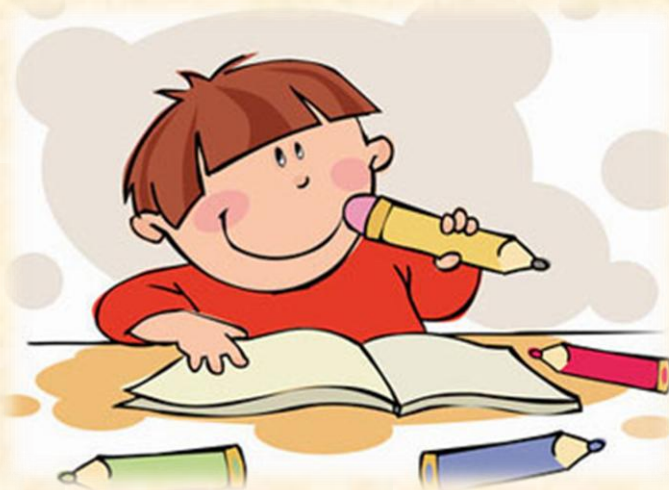

Адекватність оцінювання мовного оформлення власних висловлень

Оцінювання мовного оформлення власного висловлення

- Писемне мовлення учня має ґрунтуватися на нормах літературної мови.
- Автор власного висловлення повинен знати мовні й мовленнєві норми, уникати їх порушення у власному тексті, оскільки такі порушення (або відхилення) кваліфікують як помилки, що свідчать про недоформованість мовленнєвої компетентності, а тому вможливають зниження оцінки за критеріями «мовного оформлення».
- **Мовне оформлення** – відповідність роботи орфографічним, пунктуаційним, лексичним, граматичним і стилістичним нормам української мови.

Успішність екзаменаторів в оцінюванні мовного оформлення залежить від кількох факторів:

- лінгвістичної фаховості екзаменатора, під якою можна розуміти знання ним норм сучасної української літературної мови й уміння застосовувати ці знання на практиці;
- рецептивної уважності екзаменатора, під якою можна розуміти його здатність у процесі рецепції тексту власного висловлення помічати всі випадки невідповідності писемного мовлення учня нормам сучасної української літературної мови;
- таксономічної спроможності екзаменатора, під якою можна розуміти його здатність відносити помічені в тексті власного висловлення мовленнєві невідповідності до якогось класу в наперед визначеній таксономії невідповідностей (класифікації помилок).

Орфографія й пунктуація

Орфографічні й пунктуаційні помилки оцінюються однаково.

Виправляють, але не враховують такі орфографічні й пунктуаційні помилки:

- *на правила, які не містить шкільна програма;*
- *на ще не вивчені правила;*
- *у словах з написаннями, що не перевіряються, над якими не проводилася спеціальна робота;*
- *у передачі так званої авторської пунктуації;*
- *повторювані помилки (помилка в тому самому слові, яке повторюється кілька разів), вважаються однією помилкою;*
- *однотипні помилки (на те саме правило), але в різних словах вважаються різними помилками.*

Розрізняють **грубі й негрубі помилки**.

До **негрубих** відносять такі:

- винятки з усіх правил;
- написання великої букви в складних власних найменуваннях;
- написання разом й окремо префіксів у прислівниках, утворених від іменників із прийменниками;
- замість одного знака поставлений інший;
- випадки, що вимагають розрізнення *не* і *ні* (у сполученнях *не хто інший, як...; не що інше, як...; ніхто інший не...; ніщо інше не...*);
- у пропуску одного зі сполучуваних розділових знаків або в порушенні послідовності їх;
- у заміні українських букв російськими.

Примітка:

- Негрубю орфографічну й негрубю пунктуаційну помилки НЕ сумують і НЕ зараховують як одну грубу.
- П'ять виправлень прирівнюються до однієї помилки.

**СПЕЦИФІКА ЛЕКСИЧНИХ,
ГРАМАТИЧНИХ І СТИЛІСТИЧНИХ
ПОМИЛОК**

УВАГА! ЛЕКСИЧНА ПОМИЛКА!

Уживання слів у невласивому їм значенні, уживання зайвих чи схожих слів, а також поєднання слів, які не сполучаються, вважається лексичною помилкою. На полях зошита позначається буквою Л.

Ви виходите на слідуючій остановці?

А ви сідайте на свободне місто.

Біля третини учнів у класі вчаться добре.

Подорож тривала дві неділі.

Л

Л

Л

Л

ЛЕКСИЧНІ ПОМИЛКИ

- 1) стилістично немотивована **тавтологія** – повтор слова, спільнокореневих слів в одному або сусідніх реченнях;
- 2) стилістично немотивований **плеоназм** – дублювання значення у двох словах;
- 3) стилістично немотивоване **багатослів'я** – уживання зайвих слів;
- 4) уживання слів у **невластивому значенні**;
- 5) **порушення сполучуваності слів**, часто засноване на інтерференційних явищах;
- 6) уживання слів, **не властивих літературній українській мові**;
- 7) уживання слів, **не властивих зображуваній епосі**;
- 8) некоректне вживання фразеологізмів.

ІЛЮСТРАТИВНА ДОБІРКА
НАЙПОШИРЕНІШИХ ВИПАДКІВ
ЛЕКСИЧНИХ ПОМИЛОК

Типовими тавтологіями є, наприклад, такі:

- **вільна вакансія** – у слові вакансія вже є значення «вільний»; вакансія – «вільне місце, посада»;
- **близькі контакти** – у слові контакт є значення «дотичність, зв'язок, узаємодія», які дублюють слово близькі; контакти не можуть бути далекими;
- **зашкодили шкідливі умови** – невмотивовано поряд стоять однокореневі слова; треба прибрати одне з них, наприклад: зашкодили складні умови або вплинули шкідливі умови;
- **корективи та поправки** – значенням слова корективи є «поправка, часткове виправлення чи зміна»; остаточний результат – у слові результат міститься значення «закінчення чогось», тому варто прибрати слово остаточний, яке також містить значення «кінець, підсумок, залишок»;
- **перша прем'єра** – слово прем'єра означає «перший показ театральної вистави», отже, слово перша зайве;
- **підсумковий результат** – слова є синонімами, у слові результат є значення «підсумок»;
- **прейскурант цін** – слово прейскурант означає «поточні ціни, перелік цін», отже, має в собі значення «ціна»;
- **справжні факти** – слово факти має значення «справжні, невигадані події, явища, які сприймаються непроцесуально», тобто слово *справжні* зайве;
- **ставитися по відношенню до когось** – слова ставлення й відношення мають спільне, хоча й не однакове значення, тому вислів слід спростити, наприклад: ставитися до когось або *відноситися до чогось*;
- **творчі ідеї** – слово ідея містить елемент значення «творчість», ідеї не можуть бути нетворчими;
- **хронометраж часу** – слово хронометраж означає «вимірювання часу», тому слово час зайве; а також: період часу.

ВІРНИЙ, ПРАВИЛЬНИЙ

НЕПРАВИЛЬНО: Але це не завжди є стовідсотково **вірним** рішенням. Ми щохвилини лише шкодимо планеті, тому задумайтесь, чи це є **вірним** і потрібним. Твердження про те, що добро завжди має перемагати, але будь-яка перемога пов'язана з певним насильством, є **вірним**. Потрібно мати неабияку силу, щоб обрати **вірний** шлях. На мою думку, вислів «Добро завжди має перемагати – це ми знаємо з дитинства» є **вірним**, тому що...

ПОЯСНЕННЯ: **Вірний** уживається в значенні «відданий, надійний, незрадливий, стійкий у своїх почуттях і поглядах». В українській мові слово вірний(-а,-е, -і) і похідне вірно вживається у порівняно небагатьох словосполученнях («вірна дружина», «вірно кохати»).

РЕКОМЕНДУЄМО: **належне рішення, адекватне рішення, правильне рішення, правильний шлях, правильне твердження, істинне твердження.**

ВВАЖАТИ/УВАЖАТИ, РАХУВАТИ

НЕПРАВИЛЬНО: Я **рахую**, що добро не може перемогти зло, тому що, зважаючи на силу зла, їх сили нерівні. На жаль, це є майже неможливим, адже те, що одна людина сприймає як зло, інша може **рахувати** добром.

ПОЯСНЕННЯ: **Рахувати** має вживатися тільки в прямому значенні, а саме «називати числа в послідовному порядку; визначати кількість, суму»: рахувати хвилини, дошкільнятко вже вміє рахувати, рахувати гроші.

Уважати/вважати має значення «мати свою думку; давати якусь оцінку»: *Я вважаю, що так чинити не можна, Уважаю за потрібне вам нагадати.*

РЕКОМЕНДУЄМО: **я вважаю, мені здається, переконаний, упевнений, можна вважати добром.**

ВІДНОСИТИСЯ, СТАВИТИСЯ

НЕПРАВИЛЬНО: У цьому *відношенні* йому пощастило. Ми повинні частіше проводити такі заходи, тому що люди не завжди *відносяться* до довкілля з відповідальністю. Хіба погано, коли люди *відносяться* один до одного з повагою та співчуттям. Як зараз пам'ятаю такі слова: «*відносься* до людей так, як ти хочеш, щоб відносилися до тебе».

ПОЯСНЕННЯ: **ставитися** – виявляти певне ставлення до кого-, чого-небудь, мати своє уявлення про когось, щось, оцінювати, виявляти своє почуття щодо когось, чогось, симпатію, антипатію. Уживання дієслів **відноситися** в цьому значенні мало властиве українській мові.

РЕКОМЕНДУЄМО: *ставитися добре, з підозрою, як до друга, скептично, доброзичливо.*

ВДАЧА, УДАЧА

НЕПРАВИЛЬНО: Так, я, звичайно, погоджуюся з тим, що добро завжди має перемагати і *вдача* повинна бути лише на боці чесності і справедливості.

ПОЯСНЕННЯ: чергування *у/в* в окремих випадках спричиняє зміну лексичного значення, що унеможлиблює використання слів в однокових контекстах.

РЕКОМЕНДУЄМО: *вдача – натура, норів, природа; характер; удача – успіх, фортуна; позитивний результат чого-небудь.*

ДАНИЙ – ЦЕЙ, ТАКИЙ

НЕПРАВИЛЬНО: Тож добро має перемагати з найменшими жертвами та втратами, але більш гуманними ніж на **даний** момент способами. На **даний** час наш світ і наше життя побудоване з багатьох злетів і падінь. У **даному** випадку все змінилося. **Дана** ситуація визначила появу нового приладу.

ПОЯСНЕННЯ: **даний** – це дієприкметник, утворений від дієслова **дати**. Виникає запитання: хто той час дав? Хто дав ту роботу (доручення, завдання)? У зворотах **у даний час, у даній справі, у даній роботі**, якщо хоч трохи подумати, лексема даний не має сенсу. Чому не сказати без бюрократичних викрутасів нині, тепер (замість у даний час), у цій справі, у цьому творі? Замість **на даному підприємстві** – на цьому підприємстві, замість у **даному разі** – у цьому разі. Дані, дано використовують доречно математики (дано: $x=50$, дані комп'ютера).

РЕКОМЕНДУЄМО: **на цей момент, нині, на сьогодні; у цьому разі, у такому разі, у цьому прикладі, ця ситуація.**

ДОКЛАДАТИ ЗУСИЛЬ – ПРИКЛАДАТИ ЗУСИЛЛЯ

НЕПРАВИЛЬНО: Людям потрібно **прикласти** великі зусилля для того, щоб це зробити.

ПОЯСНЕННЯ: **докладати** — «зосередити, спрямувати, намагаючись зробити щось» уживається переносно, найчастіше — з абстрактними іменниками типу зусилля, знання, уміння і т. ін. Простудіювавши варіанти рукописів і копій, виправлених рукою Шевченка, Франко відзначив невтомну і довголітню працю, яку докладав Шевченко до шліфування своїх віршів.

Помилка полягає в тому, що часом у такому разі замість докладати або паралельно з ним, коли йдеться про активну діяльність, переборення труднощів у її здійсненні, уживають слово прикладати (на жаль, більшість сучасних словників не вбачає тут ніяких значенневих відтінків). «Скільки хитрощів і вміння треба було мені прикласти, щоб зібрати їх усіх докупи!» (Ю. Яновський). У переносному значенні, коли йдеться про активну діяльність, переборення труднощів у її здійсненні, у літ. мові слово сила вживається в сполученні зі словом докладати.

РЕКОМЕНДУЄМО: **докласти значних зусиль, докласти рук, прикласти до голови, прикласти фізичну силу.**

ДРУГИЙ, ІНШИЙ

НЕПРАВИЛЬНО: З **другого** боку, без використання можливостей природи, людина не зможе жити.

ПОЯСНЕННЯ: Слово **другий** має числівникове значення й використовується лише як порядковий числівник. У конструкції “з другого” можна вжити лише в разі, якщо в контексті є ще й з третього боку.

РЕКОМЕНДУЄМО: З **іншого** боку, без використання можливостей природи, людина не зможе жити. АБО: З одного боку, так. З другого, - так. А з третього, - отак.

ЗУСТРІЧАТИСЯ, ТРАПЛЯТИСЯ

НЕПРАВИЛЬНО: Майже на кожному шляху нам **зустрічаються** перешкоди, які намагаються зламати нас. Бо не дивлячись на перешкоди та несправедливість, які **зустрічаються** йому на шляху, він все одно зміг врятуватися та жити щасливо.

ПОЯСНЕННЯ: зустрічатися – зближатися, сходитися один з одним, рухаючись навпроти. *По вулиці йшли школярі з сірими полотняними торбинками через плече. Як зустрічалися [з Давидом], зминали і, спинившись, задирали голови у великих, аж на вуха, шапках.*

РЕКОМЕНДУЄМО: **трапляються перешкоди, трапляються на шляху негаразди, у творі є герої, у житті зустрічаються люди, друзі.**

НАВКОЛИШНЄ – ДОВКОЛИШНЄ

НЕПРАВИЛЬНО: Ми повинні частіше проводити такі заходи, тому що люди не завжди відносяться до **оточуючого середовища** з відповідальністю. Письменники сміливо показують свою любов до **оточуючого середовища**, і поважають те, що створив Бог.

ПОЯСНЕННЯ: росіянізм оточуюча среда – оточуюче середовище.

РЕКОМЕНДУЄМО: **довкілля, світ, який навколо, навколишній світ; оточення, інші, ближні, близькі, ті, хто поряд (про людей).**

ПІДБИВАТИ – ПІДВОДИТИ ПІДСУМОК

НЕПРАВИЛЬНО: **Підводячи підсумок**, хочеться зауважити, що ми б не пізнали добра, якби не існувало зла.

ПОЯСНЕННЯ: уживання слова в невластивому значенні.

РЕКОМЕНДУЄМО: **підбиваючи підсумок, узагальнюючи, висновуючи, роблячи висновок.**

ПРИВОДИТИ, ПРИЗВОДИТИ

НЕПРАВИЛЬНО: Непорозуміння з людьми різних національностей **приводить** до світових конфліктів. Тривала плідна робота **привела** до того, що науковець створив цілу теорію.

ПОЯСНЕННЯ: Слово **приводити** вживаємо в його безпосередньому значенні: допомагати чи примушувати йти за собою (приводити до хати), спонукати прибути куди-небудь (жадоба знань привела до школи), доводити до якогось стану (приводити в належний вигляд), або в значенні переносному — породити: *Нащо нас мати привела? Чи для добра? (Т.Шевченко).* Використовується воно і в таких висловах, як *привести до пам'яті, привести в рух, привести до рівноваги* тощо. Коли ж ідеться про щось таке, що спричиняє певний негативний наслідок (наслідки), тоді послуговуємося дієсловом **призводити**: *Призвели до біди та й поховались.*

РЕКОМЕНДУЄМО: **приводить до позитивних результатів, призводить до негативних наслідків.**

ПРИВЕСТИ – НАВЕСТИ ПРИКЛАД

НЕПРАВИЛЬНО: Хочу *привести приклад* з власного життя.

ПОЯСНЕННЯ: привести, приводити 1. Супроводжуючи, вказуючи шлях і т. ін., допомагати або примушувати йти із собою куди-небудь. 2. Користуючись системою управління, доставляти куди-небудь (машину, судно і т. ін.) тощо.

РЕКОМЕНДУЄМО: *навести приклад, подати приклад, запропонувати приклад.*

СТОРОНА – БІК

НЕПРАВИЛЬНО: На мою думку, людина має в собі *дві сторони*. *Одна сторона* показує її найпрекрасніші події в житті, а інша – погані. Сам фашизм уже вважається проявом зла, але є й інша *сторона медалі*.

ПОЯСНЕННЯ: *бік* уживають тоді, коли говорять про правий чи лівий бік, указуючи на якусь частину тіла від плеча до стегна, а також в усталених словосполученнях: *з одного, з другого боку; лицьовий, зворотний, тіньовий, позитивний бік; бути на чийомусь боці; погляд збоку; з усіх боків; повернути на свій бік; схилитися на бік кого (чого); сторона* – синонімічне до іменників *край, вітчизна, батьківщина* (у художньому стилі). В офіційних паперах, юридичних документах уживають у складі термінів на зразок: *винна, позовна, потерпіла сторона, високі договірні сторони, сторони трикутника*. Отже, правильно буде: *відійди вбік, а не в сторону, по обидва боки, а не по обидві сторони*. Ненормативним є слововживання *сторона* в значенні «погляд, розуміння». Отже, *не з фінансової сторони, а з фінансового погляду*.

РЕКОМЕНДУЄМО: *з одного, з другого боку; лицьовий, зворотний, тіньовий, позитивний бік; бути на чийомусь боці; погляд збоку; з усіх боків; повернути на свій бік; схилитися на бік кого (чого); винна, позовна, потерпіла сторона, високі договірні сторони, сторони трикутника.*

ГРАМАТИЧНІ ПОМИЛКИ

1) **морфемні й словотвірні** – помилки, спричинені уживанням нетипових для української мови словотворчих засобів, найчастіше суфіксів; а також порушенням закономірностей поєднання твірної основи й словотворчого засобу в похідному слові.

2) **морфологічні** – помилки, що спричинені невідповідністю вираження якогось із граматичних значень повнозначної (самостійної) частини мови – роду, числа, відмінка, ступеня порівняння, особи, часу, способу, стану, виду.

3) **синтаксичні** – помилки, що спричинені незабезпеченням передбаченої граматичним ладом української мови побудови конструкцій (словосполучень, речень, надфразних єдностей) відповідно до усталених моделей синтаксичних зв'язків і відношень.

Морфемні й словотвірні помилки

- уживання нетипових для української мови словотворчих засобів, найчастіше суфіксів

*атомщики,
непередбачувальні,
поставщик*

**атомник,
непередбачені,
постачальник**

- порушення закономірностей
поєднання твірної основи й словотворчого
засобу в похідному слові:

*подмінять,
двохтрубне*

підмінювати,
двотрубне

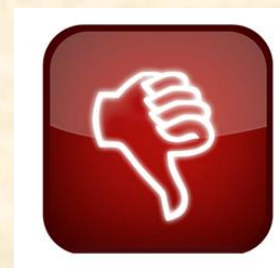
Морфологічні

- **невідповідність формального вираження якогось із граматичних значень самостійної частини мови –**
роду, числа, відмінка, ступеня порівняння, особи, часу, способу, стану, виду.

**- неправильне вживання
відмінкових форм:**

Удар по воротам!

Удар по воротам!

- неправильне утворення
форм числівників у структурі
складних слів інших частин
МОВИ:

п'ятидесятиліття

п'ятдесятиліття

- неправильне
вживання відмінкових
форм займенників

їх / їхній

**- неправильне утворення форм ступенів
порівняння якісних прикметників**

**Найбільш спритнішим
виявився Сергій**

**Найспритнішим
виявився Сергій**

Самий розумний

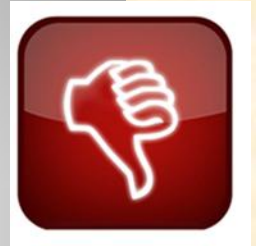
Найрозумніший

- неправильне утворення
станових форм:

Я вибачаюся

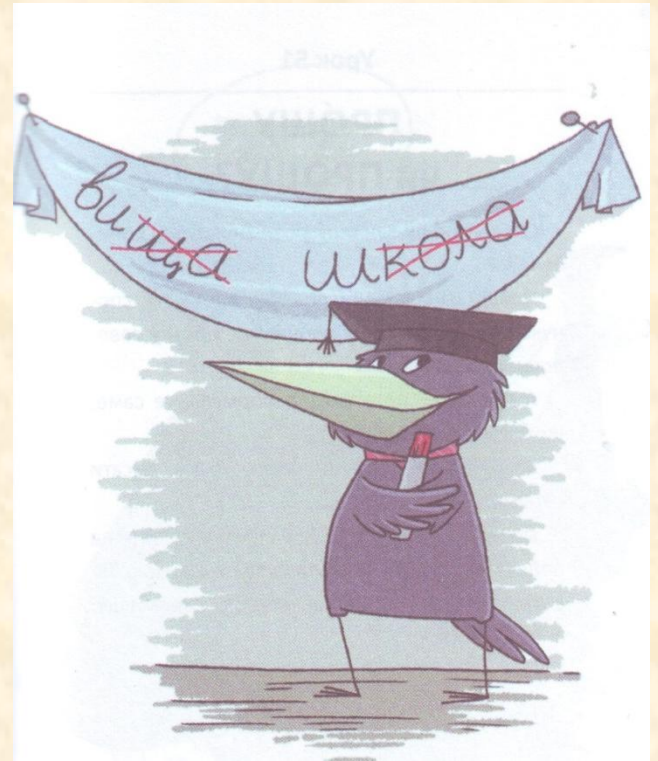

**Вибачте,
прошу вибачення**

Синтаксичні

- побудова конструкцій
(словосполучень, речень,
надфразних єдностей),
що не відповідають
граматичному ладу
української мови)

**- неправильне
безприйменникове керування**

щиро дякую вас

щиро дякую вам

- неправильний вибір прийменника

Піти за хлібом

Піти по хліб

Піти за грибами

Піти по гриби

Правильно
в Україні
у Польщі

але

на Поліссі
на Одещині

- по хворобі
- заходи по поліпшенню
- комісія по складанню
- по поводу чого

- через хворобу
- заходи щодо покращення
- комісія для складання
- з приводу чого

- **я прийшов по справі**
 - **відправити по пошті**
 - **по закону**
-
- **по імені**

- **я прийшов у справі**
- **відправити поштою**
- **згідно із законом;**
- **відповідно до закону;**
- **за законом**
- **на ім'я**

- неправильна побудова речень
із дієприслівниковим зворотом

*Ідучи до школи,
почався дощ*

*Коли я йшла до
школи, почався дощ*

ІЛЮСТРАТИВНА ДОБІРКА
НАЙПОШИРЕНІШИХ ВИПАДКІВ
ГРАМАТИЧНИХ ПОМИЛОК

ГРАМАТИЧНІ ПОМИЛКИ

- Продавщиця,
- гардеробщиця,
- директорша,
- вертольотник,
- братовбивна,
- пречудовішій, отогнати, піклующийся тощо.

УВАГА! Різноманітні словотвірні помилки, які типово попереджаються при вивченні орфографії, кваліфікуються як орфографічні: *причудовий, старанний, нечисленний.*

ГРАМАТИЧНІ ПОМИЛКИ

- Мама зробила зауваження, що б я не викидала обгортку від **цукерків** на дорогу.
- Олександрю **Довженко** дуже прикро, що за час свого існування люди так і не навчилися цінувати все те прекрасне, що оточує нас.
- Із **розповідів** бабусі мені відомо, що добро має перемагати зло.
- **Грузин** дуже не долюблюють в Україні, але чому?
- Я не бачив ніяких **статтів**, де б було пояснено, чого ж треба прагнути самовдосконалення.

УВАГА! Неправильне закінчення іменників чоловічого роду в родовому відмінку однини треба кваліфікувати як орфографічну помилку.

ГРАМАТИЧНІ ПОМИЛКИ

- Щоб світ став добрішим, треба почати з **самого малого**. Добро повинно у будь-якому випадку, навіть **самого складному**, перемагати зло... Та один із братів іде на **самий страшний** гріх.
- Адже завдяки **ній** ми маємо чисте повітря.
- В **їх** кімнаті не було порядку.
- Вона ще **дуже** приклада зусиль для поборення природи, а й так і не змогла цього зробити. Уже так **красивше** зробити щось нікому не вдавалося.

ГРАМАТИЧНІ ПОМИЛКИ

- На думку героя, йому **мушуть** всі підкорятись, а не він. Люди завжди **бачуть** чужі проблеми, а своїх не **хотять** помічати.

УВАГА! Помилки в уживанні Е(Є) або И(І) в особових закінченнях дієслів (на зразок пишиш, візьмиш, слухайш) треба кваліфікувати як орфографічні.

- Вони ще довго змушені **будуть чекатимуть** відповіді на свої питання.
- Також **давайте візьмемо** до уваги часи, які були раніше, коли сталося перше вбивство на землі. **Давайте згадаємо** Каїна, який убив свого брата.
- Дітям, **гравшимся** на майданчику, тут дуже подобалося.
- **Минувші** поразки можуть допомогти в майбутньому.
- **Танцюючи**, він не помітив, як промайнув час.
- Читати **лежа** шкідливо.

ГРАМАТИЧНІ ПОМИЛКИ

- Малий Олександр розповідає нам, якою насолодою було вмиватися її водою, милуватися нею, **пірнати з дитячою пристрастю**.
- А якщо ми будемо жити в гармонії з природою, оберігати та захищати її, тоді вона неодмінно **нас** віддячить.
- Нам потрібно навчитися користуватися природою, а не вчитися завдавати їй **шкоду**.
- Кожен із нас повинен шукати **способу** поріднитися з природою, зрозуміти її. Нам варто шукати **шляхів** вирішення цієї проблеми.
- **Із-за чого** було скасовано зустріч.
- На мою думку, у нашому житті була боротьба добра **над** злом.
- Їхня щира та відверта розмова, хвороба Ірини перемогла **над** усіма їхніми конфліктами.
- Спочатку він осуджує місто, а пізніше стає його завойовником. А **завдяки** чому? **Завдяки** насильству.
- У ньому головний герой твору Сашко описав рідний край і своє життя **на** великому проміжку часу.

ГРАМАТИЧНІ ПОМИЛКИ

- З *українського фольклору* та *казок* ми дізнаємося про красу природи.
- У *картинах, віршах, творах* змальовується українська природа.
- *Читаючи «Зачаровану Десну» Олександра Довженка чи спогади про дитинство Остапа Вишні*, на наших обличчях одразу засяє усмішка та з'являються сльози радості.
- Але письменники вірили, що ми живемо на чудовій планеті, яку слід любити і піклуватися, *збагачуючи своєю старанною працею*. А я відповім, що природа все ж повинна бути головною, а ми її вірними друзями, *допомагаючи їй*, і тоді вона нам за це подякує! Дітям, *гравшимся на майданчику*, тут дуже подобалося.
- Людина, яка поріднилася з природою настільки, *що не могла прожити не споглядаючи її і дня*.
- По-перше, природа завжди виліковує нас і направляє на правильний *шлях*. *Допомагає* забути наші повсякденні проблеми. Відволіктись на щось приємне.
- Олександр Довженку дуже прикро, що за час свого існування люди так і не навчилися цінувати все те прекрасне, що оточує *нас*.

СТИЛІСТИЧНІ ПОМИЛКИ

- 1) уживання слів, властивих одному стилю, у тексті іншого;
- 2) уживання мовних штампів (кальок, кліше);
- 3) нагромадження в одному реченні слів, що належать до тієї самої частини мови.

ІЛЮСТРАТИВНА ДОБІРКА НАЙПОШИРЕНІШИХ ВИПАДКІВ СТИЛІСТИЧНИХ ПОМИЛОК

ФОНЕТИЧНИЙ РІВЕНЬ

(Порушення норм милозвучності)

№	Схема	Написання	Вимова
1	△ у △	<i>рік у школі</i>	<i>рік ушколі</i>
2	○ в ○	<i>роки в академії</i>	<i>роки вакадемії</i>
3	△ в ○	<i>рік в академії</i>	<i>рік вакадемії</i>
4	○ в △	<i>роки в школі</i>	<i>роки ўшколі</i>
4.1	○ у △, якщо △ – букви <i>в, ф</i> або поєднання <i>тв, хв, сф, рв,</i> <i>кв, льв, ств</i> тощо	<i>ліки у відділенні</i> <i>справи у фірмі</i> <i>вада у твердженні</i> <i>руки у хвилі</i> <i>точки у сфері</i> <i>вона у Львові</i>	<i>ліки ўвіділенні</i> <i>справи ўфірмі</i> <i>вада ўтвердженні</i> <i>руки ўхвилі</i> <i>точки ўсфері</i> <i>вона ўльвові</i>

ФОНЕТИЧНИЙ РІВЕНЬ

Для чергування сполучників і та й ці правила ідентичні попереднім:

№	Схема	Написання	Вимова
1	△ І △	день і ніч	день ініч
2	○ Й ○	руки й очі	руки йочі
3	△ Й ○	хліб й айва	хліб йайва
4	○ Й △	роки й дні	роки їдні
4.1	○ І △, якщо △ позначений й, я, ю, є, ї або поєднаннями в'я, з'я та ін.	її і його сливи і яблука риба і юшка віра і єдність кіно і їжа впасти і в'янути	її їйого сливи їйяблука риба їйюшка віра їйєдність кіно їйїжа впасти їйїянути

УВАГА!

Допущені позиційні помилки (**чергування у-в, і-й**) під час оцінювання навчальних досягнень учнів з української мови визначаються як **орфографічні** (під час перевірки власних висловлень ЗНО це питання уніфіковано).

СЛОВОТВІРНИЙ РІВЕНЬ

Невиправдане використання книжних префіксів і суфіксів: *Зайшовши до свого двору, я побачила архівеликого собаку, який уже готувався до нападу на мене.*

Невиправдане використання зменшувальних чи згрубілих суфіксів: *Під час цього історичного побоїща під Жовтими Водами наші воріженьки зазнали найпервісінької поразки.*

ЛЕКСИЧНИЙ РІВЕНЬ

Недоречне вживання наукоподібної лексики в контекстах, які їй невідповідні: *Діти завжди дуже скрупульозно аналізують ситуації, які виникають у їхньому житті. Володарювання людиною над природою неможливе. Це природа ілюструє яскравими барвами останній час. Цунамі, землетруси, потопи, глобальне потепління, що буде далі? Аналітичний метод у боротьбі з життєвими бурями й негараздами дуже важливий. Але Чіпка виправився, його навіть балотували на посаду сільського голови.*

Невиправдане використання просторічних виразів: *По-перше, треба бути обачливим та йти до своєї мети красиво й обережно, адже один неправильний крок і ти ніхто і звати тебе ніяк.*

Штучна образність: *Також їх вірші сповнені болю, який так і линув з уст страждальців.*

МОРФОЛОГІЧНИЙ РІВЕНЬ

Невиправданий добір граматичних варіантів слів (діалектних, просторічних).

Треба уважно вивчати стан навколишнього природного середовища. Людство за стільки століть прогресу так і не знає, що треба робити зі шкідливими впливами на природу.

СИНТАКСИЧНИЙ РІВЕНЬ

Невиправдане використання синонімічних варіантів речень.

Науковець достеменно вивчив усі характеристики нещодавно синтезованого хімічного елемента. Аж тут він зрозумів, що зробив революційне відкриття в неорганічній хімії. Він як закричить від радості!!!

ТЕКСТОВИЙ РІВЕНЬ

Уживання громіздких одноманітних синтаксичних конструкцій, що роблять текст стилістично невиразним.

Хочу пригадати роман Панаса Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні?». Як ми виразно бачимо, автор яскраво демонструє випадок перемоги зла над добром у цьому славетному романі. Як легко нам помітити та прослідкувати в творі, головний герой виразно стає на стежину неправди, злочинності, кривди. Як пише сам письменник, Чіпка був гарним хлопцем, але перетворився на справжнього страшного покидька, бачимо його вже зовсім зміненим, деградованим, справжнім злочинцем. Як говорять його мама й дружина, це вже справжня пропаша сила, це вже справжній злочинець, який став на стежину неправди. Отже, цей приклад доводить нам, що зло часто може перемогти. Добру не залишається нічого, як перемагати шляхом насильства.

Критерії оцінювання письмових робіт (творів та переказів) для 10-11 класів

Рівні	Бали	Помилки за зміст (3)	Грамотність	
			I + V	Л + Г + Ст.
I	1	Окремі речення	15 — 16, >	9 — 10
	2	Окремі фрагменти	13 — 14	
	3	Менше ½ норми	11 — 12	
II	4	7	9 — 10	7 — 8
	5	6	7 — 8	
	6	5	5 — 6	
III	7	4	4	5 — 6
	8	3	3	
	9	2	1 + 1 (негр.)	
IV	10	1	1	3
	11	—	1 (негр.)	2
	12	—	—	1

$$\begin{array}{r}
 3 - 7 \text{ б.} \\
 \text{МО} - 6; 7 - 6 \text{ б.} \quad = 7 \text{ б.} \\
 \downarrow \quad \downarrow \\
 6 \text{ б.} \quad 6 \text{ б.}
 \end{array}$$

Нормативи оцінювання по балах (за новою програмою)

Бали	К-сть помилок	Бали	К-сть помилок	Бали	К-сть помилок
1	15-16 і більше	5	7-8	9	1+1 (негруба), 2
2	13-14	6	5-6	10	1
3	11-12	7	4	11	1 (негруба)
4	9-10	8	3	12	—